

היחס ל"היתר מכירה" ול"השבתה" - מתוך אגרות הראיה ומכתב הרצי"ה

**עטי תרעד, דמי לבבי כסיר ירתחו,
מהנפילה של תורה ויראת שמים אמיתית**

אגרות הראיה שטז

לכבוד ידי"נ הרב הגאון פאר הדור מוהר"ר חיים ברלין שליט"א, שלו' וברכה.
עטי תרעד בידי למעשה הנבלה אשר נעשתה כעת לאחינו יושבי המושבות,
כי אחרי אשר הוחזק הדבר עד כה, שלא לתן הכשר להגויים, כדי שלא לדחוק
את רגלי ישראל המדוכאים ומיוגעים בעניים, ועיניהם תלויות למחיתם ע"פ
פדיון הענבים, הנה עתה אחרי אשר נגמר הענין בדבר סכסוך שאלת השמיטה,
שכל עיקרה באה לטובת אחינו בני המושבות - נמצאו חותרי מחתרת, **אשר**
יעצו בסתר לקנות דווקא מהגויים, ולהרים קרן צרינו, השוחקים על
משבתנו, איך שאנחנו בעצמנו רודפים את אחינו בני בריתנו, אי שמים.

אין לשער גודל החרפה וחלול השם ועוצם הרשעה שיש בזה. דמי לבבי כסיר
ירתחו, וכאבי עד לשמים מגיע, מהמצב האיום הזה, מהנפילה של תורה
ויראת שמים אמיתית שיש בעניין זה. ירא נא כבוד גאונו לתקן את המעוות
כפי היכולת.

וזאת למודעי, כי חשש גדול מצד ערלה וכלאי הכרם יש בכרמי הגויים, בשנים
הללו, יותר ממה שהיה בימים הקדמונים. והרי אנו מוחזקים להשגיח על
כרמי אחינו, בשמירה והשגחה מעולה. ואיכה זה עתה תהפך השורה, שנקח
משל גויים, הבלתי מושגחים, רק כדי לרדוף עד הנפש את אחינו-בשרנו.

**רוח ה' בוודאי מופיעה, גם המראים פנים להקל בצדדים המוכרחים,
והכול לשם שמים**

אגרות הראיה תעא

ב"ה עיה"ק יפו ת"ו ה ב כסלו תרע"ג

את ספרו הנחמד **על משניות שביעית** קבלתי באהבה ביחד עם מכתבו היקר
וישר כחו וחילי לאורייתא גם הלום ראיתי מעשה ידיו להתפאר לתפארת

בישראל, ולחיבת הקודש של המצות התלויות בארץ וכמעשהו בראשון בספרו "נחמות ארץ ישראל" על מסכת פאה כן מעשהו בשני, ספרו זה ללקט אורות מגנזי תורת רבנן קמאי ובתראי ולסדרם בסדר נכון באר על הלוחות צמודים יחד על המשנה הקדושה, ולהסיף נופך מדיליה, במילין יקירין וחסדאין. אשרי חלקו, שזכה ללמוד וללמד ולזכות את הרבים באור תורה ויראת ד', ועל כולם בחבת ידידות נעימת ארץ צבי קודש בעז אהבת המצות התלויות בארץ חמדה. ואפריון אמטייה על דבריו, **אשר יעורר את האהבה והיראה הטהורה למצות הארץ בכל חומריהון ופרטיהם.**

יואל נא צור ישענו ב"ה וירחיב לעם קדשו על חבל נחלתו, ותמצא ידם להוציא מן הכח אל הפועל את קיום המצות כולן, הקשורות בעבותות אהבה בארץ חמדת עולמים, וכימי קדם. דורות הראשונים, אשר חבבו את המצית להכניס עצמם בחיובם גם במקום שאפשר להפקיע את עצמם מהן, והיו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון, כדי לחייבן במעשרות. כן ישפך ד' רוחו על שאר עמו, למלא את לבבם באהבתו ויראתו ובאהבת מצותיו, ויריס בכבוד את קרנם, וברכתו ישלח בכל מעשי ידיהם, לחן ולכבוד ולתהילה, ובטח ישובו כל זרע עמוסים גוי קדוש שומר אמונים לקיים ולקבל באהבה כל פקודי ד' ישרים במצות הארץ, ההולכת ונבנית בחסדי צור ישראל ומעוזו, ע"י בניה הבאים מארץ שביה לנחלה חבלם וגורל קודשם מני אז.

אבל על העבר, ועל מה שאי אפשר, **אין כדאי לעורר שום חובה וקטיגוריא על עם ד' כולם אהובים, וחביבים זרע איתנים.** ואם יש בהם אשר מרוב צרות הגליות כהתה רוחם, **בין כך ובין כך הם קרואים בנים** ובהם יתפאר קדוש ישראל לעולמים. ועוון ישראל ויהודה יבוקש ואיננו כי פקד ד' את עמו וידו נטויה עליהם לטובה ולברכה, להרבות אותם כצאן אדם בהר מרום הררי קדשנו זרע אדם זרע בהמה, יחיו דגן ויפרחו כגפן, וסוף הכבוד לבא, להגדיל תורה ולהאדירה, ולהרבות מצות בתפארה, רק ישובו נא נדחי, יבאו נא בני בני בחוני יאספו נא ממאורת צפעונים ואדמה טמאה אל מקום קדוש משכני עליון, רוח צח עליהם יופיע, וישובו לבקש את ד' אלהיהם ואת דוד מלכם, ואל ד' ואל טובו יפחדו. **ורוח ד' בודאי מופיעה היא גם המראים פנים להקל בצדדים המוכרחים, והכל לשם שמים, ועמך כולם צדיקים....**

היתר המכירה – הוראת שעה לעיקר יסוד היישוב

אגרות הראיה קעז

וזאת לדעת, שההיתר הנ"ל הנסמך על תיקון המכירה, שהוא נעשה רק בהוראת שעה ומצד ההכרח הגדול והעצום, לא נתן להשתמש בו כי אם במה שנוגע ממש לעיקר קיום המושבות ומעמדן בארץ הקודש, דהיינו: עבודת הקרקע המוכרחת ומכירת יבול הארץ והנאתה כדרך כל השנים. אבל בכל הדברים שאינם נוגעים לעיקר יסוד היישוב, כגון: נטיעת גנות לשם פאר והרחבה וזריעת עניינים טפלים, שאינם מעלים ומורידים כל כך ביסוד מצב המושבות וכיו"ב, - חלילה לסמוך על זה ההיתר, שנאמר רק מפני דוחק הזמן. וראוי לנו לעשות זכר לשביעית לשבות על כל פנים מעבודת הארץ ככל מה שיהיה אפשר לנו בלא השבתת סדרי מחיית היישוב, ובפרט בדברים שהם רק בתור מותרות.

שמירת מצוות השמיטה בלא הפקעה – קידוש השם

אגרות הראיה קפט

השי"ת היודע כל תעלומות רק הוא יודע את לבבי המר על גורל מצות השביעית, אשר בכל לבבי ונפשי, ובכל חיי רוחי ונשמתי, הנני משתוקק וצמא לחזקה ולהחזיר עטרה ליושנה, ועיני רואות איך שאנחנו רחוקים עדיין מלהוציא אל הפועל את הדבר הגדול הזה. וידעתי ברור, שאם לא יעשה ענין המכירה יעברו רבים מאד על כל איסורי שביעית בלי שום צד היתר כלל... הוכרחתי לסדר זה ההיתר למוכרחים להשתמש בו, כאשר עשו כן בשמיטות שעברו....

יראה השי"ת בעניינינו ויתקננו בעצת טובה מלפניו, שנוכל לעבדו על אדמת קדשו בלא שום מונע ומפריע כלל. ובשביל שידעתי שאפילו אם יאסרו את הדבר כל גאוני עולם לא ישמעו לזה. ורובם מפני ההכרח הגדול מאד, ע"כ חפצתי למעט בפירסום, כדי שלא תהיי להנהגה הזאת צורה של הסכמה כללית מגדולי ישראל, כ"א הנהגה שנוהג העם מצד דחקו, וחכמי הדור מוכרחים להעלים עין מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו'. ...וע"ז לבי דוי על שאנו מוכרחים ללמד את העם להפקיע מצות שביעית, במקום שאנו חייבים תמיד להקים עדות ביעקב וללמד את ישראל להתחייב גם במצות שאפשר להפטר מהן, כמו ציצית ותרומ"ע ע"י הכנסה דרך גחוי"ק וכיו"ב. ע"כ הנני מוכן בל"נ לעמוד על ימין

כ"ג ידי"נ שליט"א ולהיות בצוותא עמו, אפילו לנסיעות רחוקות כמו לפריז וכיו"ב, אולי יחון ד', אולי ירחם עלינו, ונוכל להמציא לכה"פ עזר הגון לחלק גדול מאחינו היקרים, החפצים בכל לבם ונפשם לשמור את המצוה ולקיימה בלא שום הפקעה כלל. ואם חפץ ד' בידנו יצלח אז אין קץ לדבר הגדול הזה לקדושת שם שמים שיצא מזה בעז השי"ת, ולחיזוק ימין יראי ד' שומעי בקול דברו, אבל עלינו לעשות הכל בדרך שלו' ובדרך כבוד ואהבה, לשמו ית' ולאה"ק וליושבים עלי' ועובדים את אדמתה, לא באיומים ובהפחדות משונות ובצעקות ומריבות, כ"א פשוט להודיע שההיתר הוא מדוחק גדול מאד מאד, ואחר כל דחקו הוא הפקעה של מצוה, א"כ המצוה החביבה ההקדושה, שזכינו ב"ה אחרי משך הגלות המר והארוך שנוכל לקיימה על אדמת הקודש, חסרה היא לנו, ע"כ נעורר כל אשר נוכל כדי שיעלה דבר ד' בידנו ונוכל לקיימה, ולעזור לרבים להתחייב בה בלא פקפוק ולקיימה.

יסוד החסידות – שלא לבזות אחרים שאינם נוהגים בה

מכתב מאת הרב צבי יהודה הכהן קוק

לכבודה של תורה ולאמיתה;

הידיעה ב"הצפה" מי"ט בחשון על החנויות שבהם "נמכרים ירקות ופירות ללא כל חשש של איסור שמיטה", מטילה פגם של חשש איסור, על שאר הירקות והפירות אשר בשווקינו בארץ. על כך יש להעיר, כי יבול הארץ, שהטיפול בו מסתדר על פי הרבנות הראשית על יסוד הוראותיהם של הגאונים רועי ישראל: המב"ט, המהרי"ט, פאת השלחן, ר' יצחק אלחנן, ר' יהושע מקוטנא, ר' יהושע ליב דיסקין, האדר"ת, ר' אברהם מסוכאצ'וב, ר' שמואל מוהליבר, ר' יעקב שאול אלישר, ר' יוסף ענגל, ואאמו"ר הרב זצ"ל – **כמובן שאין לחשוב עליו פגם של חשש איסור**. את ערכם של הירקות והפירות אשר באותן החנויות האמורות יש לקבוע – כמו שהוא לאמיתו – **רק בתור הידור מצוה**, ושכלול קיומה במידת חסידות. **ותנאי יסודי של מדת חסידות הוא, שלא לבזות אחרים שאינם נוהגים בה**, כאמור בירושלמי ברכות סוף פרק ב'. ושלא להוציא לעז על הראשונים שלא נהגו כך – ובזה להדגיש כי כך "נאה ויאה לשלטון עברי במדינת ישראל".

מכתב למערכת, נדפס ב"הצופה", יום שישי, כ"ד מרחשון תשי"ב.

(מתוך "אגרות חמדה" עמ' 265)